

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
TAMARA ČAPETA
prednesené 24. novembra 2022¹

Vec C-574/21

QT
proti
O2 Czech Republic a. s.

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Nejvyšší soud (Česká republika)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica 86/653/EHS – Článok 17 ods. 2 písm. a) – Samostatní obchodní zástupcovia – Nárok na náhradu po skončení platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení – Metóda výpočtu – Pojem ‚provízia, ktorú obchodný zástupca stráca‘ – Jednorazovo vyplácané provízie“

I. Úvod

1. Článok 17 ods. 2 písm. a) smernice Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov² stanovuje nárok obchodného zástupcu získať po zániku platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení od zastúpeného peňažnú sumu označenú ako náhrada.
2. V tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Nejvyšší soud (Česká republika), sa kladie otázka spojená s výkladom tohto ustanovenia. Presnejšie sa týka výkladu pojmu „provízia za obchody, ktoré obchodný zástupca stratil [provízia, ktorú obchodný zástupca stráca – *neoficiálny preklad*]“ (ďalej len „stratená provízia“), ktorý sa v ňom uvádza.
3. V prejednávanej veci takisto vznikajú všeobecnejšie otázky v súvislosti s podmienkami vzniku nároku na náhradu a metódou výpočtu náhrady podľa smernice 86/653.

II. Skutkový stav vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie na Súdnom dvore

4. QT uzavrel 1. januára 1998 zmluvu o obchodnom zastúpení s právnou predchodkyňou spoločnosti O2 Czech Republic a. s. (ďalej len „O2 Czech Republic“). Podľa tejto zmluvy mal QT postavenie obchodného zástupcu a O2 Czech Republic postavenie zastúpenej.

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Ú. v. ES L 382, 1986, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 177.

5. Zmluva o obchodnom zastúpení sa týkala ponuky a predaja telekomunikačných služieb poskytovaných spoločnosťou O2 Czech Republic v systémoch NMT 450 a GSM, dodávky a predaja mobilných telefónov, ich príslušenstva a prípadne iných produktov, ako aj zákazníckych služieb.

6. Podľa zmluvy o obchodnom zastúpení sa QT vyplácali jednorazové provízie za všetky jednotlivé zmluvy, ktoré pre spoločnosť O2 Czech Republic uzavrel. Ako O2 Czech Republic vysvetlila na pojednávaní pred Súdny dvorom, ak QT dohodol uzavretie novej zmluvy s rovnakým zákazníkom, ktorého predtým získal (napríklad predĺženie účastníckej zmluvy), za túto novú zmluvu sa mu vyplatila jednorazová provízia. Ak však O2 Czech Republic uzavrela novú zmluvu s rovnakým zákazníkom prostredníctvom iného zástupcu, jednorazová provízia sa vyplatila tomuto zástupcovi. Ak O2 Czech Republic uzavrela novú zmluvu s rovnakým zákazníkom priamo, nevyplatila sa žiadna provízia.

7. O2 Czech Republic 31. marca 2010 zmluvu o obchodnom zastúpení vypovedala.

8. QT podal žalobu na Obvodní soud pre Prahu 4 (Česká republika), v ktorej žiadal, aby mu O2 Czech Republic zaplatila 2 023 799 českých korún (Kč) (približne 80 000 eur) spolu s úrokmi z omeškania, a to na základe jeho nároku na náhradu podľa českých právnych predpisov, ktorými sa preberá článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653.

9. Obvodní soud pre Prahu 4 ako súd prvého stupňa rozsudkom zo 14. septembra 2015 najprv žalobe QT čiastočne vyhovel. Městský soud v Prahe (Česká republika) však ako odvolací súd rozhodujúci o odvolaní, ktoré podala O2 Czech Republic, rozhodnutím zo 16. marca 2016 zrušil tento rozsudok z dôvodu nedostatočného zistenia skutkového stavu a vrátil vec súdu prvého stupňa na opätovné prejednanie.

10. Obvodní soud pre Prahu 4 vo svojom druhom rozsudku z 30. januára 2019 žalobu QT zamietol. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že QT nepredložil dôkaz o tom, že O2 Czech Republic profitovala zo zákazníkov, ktorých pre ňu získal QT, aj po zániku platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení. Proti tomuto rozsudku podal QT odvolanie.

11. Městský soud v Prahe rozsudkom z 27. novembra 2019 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým sa zamietla žaloba QT. Odvolací súd zdôraznil, že provízie za sprostredkovanie obchodov boli jednorazové a všetky tieto provízie boli QT riadne vyplatené, a uviedol, že argumentácia QT týkajúca sa provízií, na ktoré by hypoteticky nadobudol nárok uzatváraním ďalších obchodov, či už s novými alebo existujúcimi zákazníkmi, neodôvodňuje nárok na náhradu. Hoci podľa tohto súdu QT získal nových zákazníkov a rozvíjal obchod s existujúcimi zákazníkmi, z ktorých O2 Czech Republic mohla mať prospech aj po zániku platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení, O2 Czech Republic už za tieto obchody QT zaplatila provízie podľa zmluvy o obchodnom zastúpení, takže vyplatenie náhrady by nebolo spravodlivé.

12. QT podal proti rozsudku Městského soudu v Prahe dovolanie na Nejvyšší soud, ktorý v prejednávanej veci podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

13. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že hoci je pravda, že QT získaval pre O2 Czech Republic v rokoch 2006 a 2007 nových zákazníkov, resp. s existujúcimi zákazníkmi uzatváral ďalšie zmluvy, napríklad na iné produkty, alebo s nimi predlžoval zmluvy, doba platnosti týchto zmlúv ani pri zohľadnení maximálnej doby trvania tarifných záväzkov, ktorá v daných rokoch dosahovala 30 mesiacov, nepresiahla 31. marec 2010, keď došlo k zániku

platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení. Pokiaľ ide o roky 2008 a 2009, celkovo po 31. marci 2010 stále existovalo 431 záväzkov, pričom tento počet obsahoval 155 nových zmlúv a 276 prípadov zmenených záväzkov. QT teda preukázal, že pre O2 Czech Republic získal nových zákazníkov a tiež rozvíjal obchod s existujúcimi zákazníkmi. O2 Czech Republic za tieto činnosti QT riadne zaplatila.

14. Vnútroštátny súd vysvetľuje, že právna úprava Českej republiky sa zakladá na režime náhrad, pretože prebrala riešenie uvedené v článku 17 ods. 2 smernice 86/653.

15. Vnútroštátny súd takisto vysvetľuje, pričom rovnaké tvrdenie zopakovala na pojednávaní pred Súdny dvorom aj česká vláda, že vo svojej judikatúre vykladá stratenú províziu ako províziu, na ktorú má zástupca nárok na základe obchodov, ktoré už boli uzavreté pred zánikom platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení.

16. Vnútroštátny súd však uvádza, že opačný trend možno pozorovať v nemeckej judikatúre a literatúre. Tam prevláda názor, že stratené provízie sú provízie pri uzatváraní zmlúv, ktoré by obchodný zástupca inak v prípade trvania obchodného zastúpenia získal z budúcich obchodov medzi zastúpeným a zákazníkmi, ktorých pre zastúpeného získal alebo prostredníctvom ktorých obchod významne rozvinul.

17. Vnútroštátny súd preto kladie otázku, ako by sa mal vykladať pojem stratená provízia v článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky smernice 86/653. Zastáva názor, že výklad tohto ustanovenia je v prejednávanej veci nevyhnutný na rozhodnutie o otázke nároku obchodného zástupcu na náhradu, a preto ako súd posledného stupňa je povinný podať návrh v súlade s článkom 267 ZFEÚ.

18. Za týchto okolností Nejvyšší soud rozhodol prerušiť konanie vo veci samej a položiť Súdny dvor tieto prejudiciálne otázky:

„Má sa pojem ‚[provízia, ktorú obchodný zástupca stráca]‘ v zmysle článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky [smernice 86/653] vykladať v tom zmysle, že takúto províziu predstavuje aj provízia za uzatváranie zmlúv, ktoré by obchodný zástupca uzavrel s tými zákazníkmi, ktorých pre zastúpeného získal, alebo s ktorými obchod podstatne rozvinul, keby zmluva o obchodnom zastúpení trvala?

V prípade kladnej odpovede, za akých podmienok platí tento záver aj pre tzv. jednorazové provízie za uzatvorenie zmluvy?“

19. Písomné pripomienky Súdny dvor predložili QT, O2 Czech Republic, česká a nemecká vláda, ako aj Európska komisia. Pojednávanie, na ktorom O2 Czech Republic, česká a nemecká vláda, ako aj Komisia predniesli svoje ústne pripomienky, sa konalo 15. septembra 2022.

III. Právny rámec

A. Právo Európskej únie

20. Článok 17 smernice 86/653 v rozsahu, aký je v prejednávanej veci relevantný, stanovuje:

„1. Členské štáty prijímú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby obchodný zástupca po zániku zmluv[y] o obchodnom zastúpení dostal náhradu podľa odseku 2 alebo náhradu škody podľa odseku 3.

2. a) Obchodný zástupca má nárok na náhradu do takej miery, do akej:

- priviedol zastúpenému [získal pre zastúpeného – *neoficiálny preklad*] nových zákazníkov alebo podstatne zvýšil finančný objem obchodov [rozvinul obchod – *neoficiálny preklad*] s existujúcimi zákazníkmi, a pokiaľ zastúpený má aj naďalej podstatné prínosy [výhody vyplývajúce – *neoficiálny preklad*] z obchodu s týmito zákazníkmi a
- náhrada je primeraná všetkým skutočnostiam, najmä provízií za obchody, ktoré obchodný zástupca stratil [vyplatenie tejto náhrady je spravodlivé vzhľadom na všetky okolnosti, najmä na provízie, ktoré obchodný zástupca stráca a ktoré vyplývajú z obchodov uskutočnených s týmito zákazníkmi – *neoficiálny preklad*]. Členské štáty môžu [medzi] tieto prípady zahrnúť uplatňovanie alebo absenciu ustanovení o obmedzení obchodu [konkurenčnej doložky – *neoficiálny preklad*] v zmysle článku 20;

b) výška náhrady nesmie prekročiť čiastku rovnajúcu sa odškodneniu [náhrade – *neoficiálny preklad*] za jeden rok vypočítanú z priemernej ročnej odplaty obchodného zástupcu počas predchádzajúcich piatich rokov a pokiaľ dohoda trvala kratšie ako päť rokov, odškodnenie [náhrada – *neoficiálny preklad*] sa vypočíta ako priemer za toto obdobie;

c) poskytnutie odškodného [tejto náhrady – *neoficiálny preklad*] nebráni obchodnému zástupcovi žiadať náhradu škody.“

B. České právo

21. Ustanovenie § 669 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v znení uplatniteľnom na konanie vo veci samej, ktorým sa preberá článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653, stanovuje:

„1. V prípade skončenia platnosti zmluvy má obchodný zástupca nárok na náhradu, ak:

- a) pre zastúpeného získal nových zákazníkov alebo významne rozvinul obchod s doterajšími zákazníkmi a zastúpený má podstatné výhody vyplývajúce z obchodov s nimi a
- b) vyplatenie náhrady s prihliadnutím na všetky okolnosti, najmä na províziu, ktorú obchodný zástupca stráca a ktorá vyplýva z obchodov uskutočnených s týmito zákazníkmi, je spravodlivé; tieto okolnosti zahŕňajú aj použitie alebo nepoužitie konkurenčnej doložky podľa § 672a.“

IV. Analýza

22. Ako som už zdôraznila v mojich návrhoch vo veci Rigall Arteria Management³, smernica 86/653 je výnimočným právnym predpisom Únie, ktorý upravuje zmluvy medzi podnikateľmi, konkrétne zmluvy o obchodnom zastúpení uzavreté medzi obchodným zástupcom a zastúpeným, ktorí obaja konajú ako nezávislí podnikatelia. Uvedená smernica harmonizuje niektoré aspekty vzťahu medzi obchodnými zástupcami a zastúpenými, konkrétne základné vzájomné práva a povinnosti strán (kapitola II), odmeňovanie obchodných zástupcov (kapitola III), ako aj uzavretie a ukončenie zmlúv o obchodnom zastúpení (kapitola IV). Článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 je súčasťou kapitoly IV (články 13 až 20) uvedenej smernice.

23. Hoci v súvislosti s výkladom režimu náhrady stanoveným smernicou 86/653 bolo Súdnu dvoru podaných viacero návrhov na začatie prejudiciálneho konania, v tejto veci sa Súdny dvor prvýkrát vyzýva, aby objasnil, čo v skutočnosti znamená pojem stratená provízia, ako sa stanovuje v článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážke uvedenej smernice.⁴

24. Ako je zrejmé z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, otázky vyplývajú z prístupu prijatého v českej judikatúre v súvislosti s vnútroštátnou právnou úpravou, ktorou sa preberá článok 17 ods. 2 písm. a) druhá zarážka smernice 86/653. Podľa tejto judikatúry sa stratená provízia vykladá tak, že sa pri nej vylučuje možnosť obchodného zástupcu získať náhradu za provízie za hypotetické budúce obchody medzi zastúpeným a zákazníkmi, ktorých zástupca získal alebo s ktorými obchod podstatne rozvinul. V záujme zjednodušenia budem týchto zákazníkov označovať ako „zákaznícka základňa vytvorená zástupcom“. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je takýto výklad vzhľadom na smernicu 86/653 prijateľný alebo či naopak tento pojem zahŕňa províziu za hypotetické budúce obchody.

25. Ak pojem stratená provízia zahŕňa províziu za hypotetické budúce obchody, pre vnútroštátny súd vzniká ďalšia otázka, ktorá sa týka jednorazovo vyplácaných provízií dohodnutých stranami sporu pred týmto súdom. Svojou druhou otázkou sa teda vnútroštátny súd v podstate pýta, či o stratenej provízii môžeme hovoriť v prípade, keď tak ako v prejednávanej veci zmluva o obchodnom zastúpení stanovuje, že zástupca je platený za každý obchod dohodnutý alebo uzavretý v mene zastúpeného.

26. Oboma prejudiciálnymi otázkami sa možno zaoberať spoločne. V podstate pri nich ide o rovnakú problematiku, ktorá sa týka významu pojmu stratená provízia pri výpočte sumy náhrady pre obchodného zástupcu podľa článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653.

27. Aj keď sa v otázkach výslovne odkazuje na článok 17 ods. 2 písm. a) druhú zarážku smernice 86/653, aby sa správne chápal význam pojmu stratená provízia, vyžaduje si to výklad článku 17 ods. 2 písm. a) tejto smernice ako celku.

28. Na účely odpovede na tieto otázky sa budem najprv zaoberať právomocou Súdneho dvora rozhodnúť o prejudiciálnej otázke za okolností, o aké ide v prejednávanej veci (časť A), a prípustnosťou návrhu (časť B). Potom pristúpim k vecnému posúdeniu (časť C), pričom najprv

³ (C-64/21, EU:C:2022:453, bod 17).

⁴ V tejto súvislosti treba poznamenať, že rozsudok z 26. marca 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195), sa týkal prístupu k stratenej provízii podľa nemeckého práva, ale nie samotného významu pojmu stratená provízia. V uvedenom rozsudku predovšetkým Súdny dvor rozhodol, že článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 neumožňuje, aby bola náhrada automaticky obmedzená sumou stratených provízií.

uvediem niekoľko úvodných pripomienok k povahe a účelu náhrady v smernici 86/653 (časť C.1) a k rozdielu medzi podmienkami vzniku nároku na náhradu a metódou výpočtu náhrady v súvislosti so stratenou províziou (časť C.2) a následne sa zameriam na preskúmanie položených prejudiciálnych otázok (časť C.3). Napokon uvediem niekoľko poznámok k metóde výpočtu náhrady, pri ktorom sa zohľadňuje stratená provízia (časť C.4).

A. O právomoci Súdneho dvora

29. Podľa článku 1 ods. 2 smernice 86/653 sa táto smernica uplatňuje na obchodných zástupcov, ktorých činnosť spočíva najmä v tom, že dojednávajú alebo uzatvárajú „predaj alebo nákup tovaru“. Ako však vyplýva z bodu 5 vyššie, zdá sa, že situácia vo veci samej sa týka zmluvy o obchodnom zastúpení pri predaji tovaru aj služieb. Vzniká teda otázka, či Súdny dvor má v tejto veci právomoc rozhodnúť o prejudiciálnej otázke,⁵ keďže bolo rozhodnuté, že smernica 86/653 sa neuplatňuje na zmluvy o obchodnom zastúpení týkajúce sa predaja alebo nákupu služieb.⁶

30. Ako však uviedla nemecká vláda, zdá sa, že právomoc Súdneho dvora odpovedať na otázky položené v prejednávanej veci môže byť založená na judikatúre označovanej ako judikatúra vyplývajúca z rozsudku vo veci Dzodzi.⁷

31. Na základe tejto judikatúry Súdny dvor opakovane rozhodol, že pokiaľ vnútroštátne právne predpisy preberajúce smernicu 86/653 prijímú rovnaké riešenie pre všetky druhy zmlúv o obchodnom zastúpení, Súdny dvor má právomoc na výklad tejto smernice, aj keď sa spor týka služieb, a nie tovaru. Určenie právomoci v takýchto prípadoch sa považuje za záujem právneho poriadku Únie, aby sa predišlo budúcim rozdielnym výkladom.⁸

⁵ Treba poznamenať, že hoci dotknutá zmluva o obchodnom zastúpení bola uzavretá predtým, ako Česká republika 1. mája 2004 vstúpila do Európskej únie (pozri bod 4 vyššie), Súdnemu dvoru neboli v prejednávanej veci predložené žiadne námietky týkajúce sa uplatniteľnosti smernice 86/653 *ratione temporis*. V každom prípade by to však podobne ako v prípade stanoviska, ktoré som zaujala vo svojich návrhoch vo veci Rigall Arteria Management (C-64/21, EU:C:2022:453, bod 23, poznámka pod čiarou 11), nemalo mať vplyv na právomoc Súdneho dvora v prejednávanej veci, keďže právne účinky dotknutej zmluvy o obchodnom zastúpení trvali aj po tomto dátume (pozri bod 7 vyššie). Pozri v tejto súvislosti rozsudky z 15. decembra 2016, Nemeč (C-256/15, EU:C:2016:954, bod 25), a z 3. júla 2019, UniCredit Leasing (C-242/18, EU:C:2019:558, body 30 až 35). Osobitné ustanovenia o uplatňovaní smernice 86/653 nie sú obsiahnuté ani v akte o pristúpení Českej republiky. Inak by to bolo len v prípade, že by ustanovenie práva Únie, o ktorého výklad bol Súdny dvor požiadaný, nebolo možné uplatniť na okolnosti vo veci samej, ktoré nastali pred pristúpením členského štátu k Európskej únii, alebo by bolo zjavné, že uvedené ustanovenie nemožno uplatniť (pozri rozsudok zo 14. júna 2007, Telefónica O2 Czech Republic, C-64/06, EU:C:2007:348, bod 23), čo v prejednávanej veci neplatí.

⁶ Pozri v tejto súvislosti uznesenie zo 6. marca 2003, Abbey Life Assurance (C-449/01, neuvverejnené, EU:C:2003:133, body 13 až 20); rozsudky z 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, bod 16), a zo 17. mája 2017, ERGO Poist'ovňa (C-48/16, EU:C:2017:377, bod 28).

⁷ Pozri rozsudok z 18. októbra 1990, Dzodzi (C-297/88 a C-197/89, EU:C:1990:360, body 36 až 43), alebo novší rozsudok z 30. januára 2020, Generics (UK) a i. (C-307/18, EU:C:2020:52, body 26 a 27).

⁸ Pozri rozsudky zo 16. marca 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, body 11 až 19) (Zmluva o obchodnom zastúpení týkajúca sa služieb lodnej dopravy); zo 17. októbra 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, body 30 a 31) (Zmluva o obchodnom zastúpení týkajúca sa služieb lodnej dopravy); z 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, body 17 až 19) (Zmluva o obchodnom zastúpení týkajúca sa bankových a poisťovacích služieb); zo 17. mája 2017, ERGO Poist'ovňa (C-48/16, EU:C:2017:377, body 29 až 32) (Zmluva o obchodnom zastúpení týkajúca sa poisťovacích služieb), a z 13. októbra 2022, Rigall Arteria Management (C-64/21, EU:C:2022:783, body 24 až 27) (Zmluva o obchodnom zastúpení týkajúca sa finančných služieb). Pozri tiež rozsudok z 28. októbra 2010, Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, body 23 až 28) (týka sa koncesionárskej zmluvy, nie zmluvy o obchodnom zastúpení).

32. Hoci sa judikatúra Súdneho dvora vzťahuje na situácie, v ktorých sa daná zmluva o obchodnom zastúpení týkala iba služieb,⁹ podľa môjho názoru neexistuje dôvod, prečo by sa nemohla uplatňovať na situáciu, v ktorej sa zmluva o obchodnom zastúpení týka tovaru aj služieb ako v prejednávanej veci.¹⁰

33. Súdny dvor okrem toho rozhodol, že jeho výklad ustanovení práva Únie v situáciách, ktoré nepatria do pôsobnosti týchto ustanovení, je odôvodnený, ak tieto ustanovenia sú na základe vnútroštátneho práva priamo a bezpodmienečne uplatniteľné na takéto situácie, aby sa zabezpečilo, že tieto situácie budú posudzované rovnako ako rovnocenné situácie, ktoré spadajú do pôsobnosti práva Únie.¹¹

34. Z informácií, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, je v prejednávanej veci zrejmé, že český zákonodarca pri preberaní smernice 86/653 pristupoval k zmluvám o obchodnom zastúpení týkajúcim sa tovaru a služieb jednotne. Zdá sa teda, že podľa českého práva je článok 17 smernice 86/653 priamo a bezpodmienečne uplatniteľný na situáciu, o akú ide vo veci samej, a že je v záujme právneho poriadku Únie, aby Súdny dvor rozhodol o návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženom vnútroštátnym súdom.

35. Preto sa domnievam, že Súdny dvor má právomoc rozhodnúť o prejudiciálnej otázke v prejednávanej veci.

B. O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

36. Podľa tvrdení, ktoré predložila O2 Czech Republic, sú prejudiciálne otázky položené v prejednávanej veci neprípustné, pretože nie sú relevantné pre vyriešenie sporu vo veci samej. Ako O2 Czech Republic uviedla vo svojich písomných a ústnych pripomienkach, keďže QT nedokázal preukázať svoj nárok na náhradu, otázky spojené so spravodlivosťou vyplatenia náhrady nie sú pre rozhodnutie, ktoré sa má v tejto veci prijať, relevantné.

37. Podľa môjho názoru treba takúto argumentáciu odmietnuť.

38. Treba pripomenúť, že v súlade s ustálenou judikatúrou v rámci spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi zakotvenej v článku 267 ZFEÚ prináleží iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a ktorý musí niesť zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, aby so zreteľom na osobitosti veci posúdil tak potrebu rozhodnutia v prejudiciálnom konaní pre vyhlásenie svojho rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdny dvor. Ak sa teda predložené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť.¹²

⁹ Pozri poznámku pod čiarou 8 vyššie.

¹⁰ Musím poznamenať, že Súdny dvor sa zatiaľ nezaoberal vecou týkajúcou sa členského štátu, ktorého vnútroštátny právny predpis preberajúci smernicu 86/653 sa obmedzuje len na predaj alebo nákup tovaru, v ktorej by vznikla otázka, či má Súdny dvor právomoc rozhodnúť o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu danej smernice vo vzťahu k „zmiešanej“ zmluve o obchodnom zastúpení, ktorá sa vzťahuje na tovar aj služby. Keďže však tento problém v prejednávanej veci nevzniká, nebudem sa ním ďalej zaoberať.

¹¹ Pozri napríklad rozsudky z 12. decembra 2019, G. S. a V. G. (Hrozba pre verejný poriadok) (C-381/18 a C-382/18, EU:C:2019:1072, bod 43), a z 10. septembra 2020, Tax-Fin-Lex (C-367/19, EU:C:2020:685, bod 21). Pozri v tejto súvislosti tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Pikamäe v spojených veciach Deutsche Post a i. (C-203/18 a C-374/18, EU:C:2019:502, body 43 až 62); návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, body 27 až 96), a moje návrhy v spojených veciach Baltijas Starptautiskā Akadēmija a Stockholm School of Economics in Riga (C-164/21 a C-318/21, EU:C:2022:333, body 57 až 64).

¹² Pozri napríklad rozsudky zo 14. júla 2022, Sense Visuele Communicatie en Handel (C-36/21, EU:C:2022:556, bod 21), a zo 14. júla 2022, Volkswagen (C-134/20, EU:C:2022:571, bod 56).

39. Z toho vyplýva, že pre otázky týkajúce sa práva Únie platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi okolnosťami potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené.¹³

40. Ako vyplýva z bodov 14 až 17 vyššie, vnútroštátny súd v prejednávanej veci vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania dostatočne objasnil nielen dôvody, ktoré ho viedli k položeniu otázok Súdnemu dvoru, pokiaľ ide o výklad smernice 86/653, ale aj dôvody, prečo je tento výklad potrebný na vyriešenie sporu vo veci samej.

41. Ako navyše uviedla Komisia, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania (pozri bod 13 vyššie) je zrejmé, že podľa názoru vnútroštátneho súdu má O2 Czech Republic naďalej prospech zo zákaznickej základne, ktorú vytvoril QT, aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Zdá sa teda, že podľa názoru vnútroštátneho súdu má QT nárok na náhradu. Výška tejto náhrady je však odlišnou otázkou. Ako podrobnejšie uvediem nižšie, stratená provízia na účely článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 predstavuje súčasť výpočtu náhrady a nie podmienku vzniku nároku na náhradu (pozri body 50 až 59 vyššie).

42. Za týchto okolností treba konštatovať, že požadovaný výklad nie je zjavne nesúvisiaci so skutkovým stavom alebo predmetom sporu vo veci samej a že položené otázky nie sú hypotetické.

43. Preto sa domnievam, že návrh na začatie prejudiciálneho konania v prejednávanej veci je prípustný.

C. O veci samej

1. Povaha a účel náhrady v smernici 86/653

44. Článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 je súčasťou systému stanoveného v článkoch 17 až 19 uvedenej smernice, ktorým sa riadi nárok obchodného zástupcu na získanie náhrady alebo náhrady škody pri zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Tento systém predstavuje jeden z najkomplexnejších aspektov smernice 86/653.¹⁴

45. V kontexte smernice 86/653 sú náhrada a náhrada škody osobitné pojmy, ktoré vo všeobecnosti označujú jednorazovú platbu zástupcovi pri zániku zmluvy,¹⁵ pričom režim náhrady vychádza z nemeckého práva a režim náhrady škody z francúzskeho práva.¹⁶ Zatiaľ čo režimy

¹³ Pozri napríklad rozsudky zo 14. júla 2022, *Sense Visuele Communicatie en Handel* (C-36/21, EU:C:2022:556, bod 22), a zo 14. júla 2022, *Volkswagen* (C-134/20, EU:C:2022:571, bod 57).

¹⁴ Pozri napríklad SAINTIER, S., SCHOLE, J.: *Commercial Agents and the Law*. London: Routledge, 2005, s. 155 – 156; RANDOLPH, E., DAVEY, J.: *The European Law of Commercial Agency*. 3. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2010, s. 87 a 93.

¹⁵ Pozri napríklad SAINTIER, S., SCHOLE, J.: c. d., s. 127; ZHOU, Q.: Limits of mandatory rules in contract law: an example in agency law. In: *Northern Ireland Legal Quarterly*, roč. 65, 2014, s. 357, na s. 361.

¹⁶ Pozri správu Európskej komisie o uplatňovaní článku 17 smernice Rady o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov (86/653/EHS) [*neoficiálny preklad*] [KOM(96) 364 v konečnom znení], 23. júla 1996 (ďalej len „správa Komisie“), s. 1 a 5.

náhrady a náhrady škody majú podobný účel,¹⁷ odlišujú sa z hľadiska filozofie a praxe.¹⁸ Článok 17 smernice 86/653 teda predstavuje kompromis medzi členskými štátmi,¹⁹ keďže im poskytuje možnosť vybrať si medzi náhradou určenou podľa kritérií stanovených v článku 17 ods. 2 smernice 86/653 a náhradou škody podľa kritérií stanovených v článku 17 ods. 3 predmetnej smernice.²⁰

46. Náhrada stanovená v článku 17 ods. 2 smernice 86/653 sa vo všeobecnosti považuje za osobitný nárok spojený so stratou goodwillu obchodného zástupcu, ktorý tento zástupca obstaral pre zastúpeného.²¹ Tento goodwill predstavuje zákaznícku základňu vytvorenú zástupcom, ktorá má pre zastúpeného naďalej hodnotu aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení.

47. V niektorých vnútroštátnych právnych poriadkoch sa takéto chápanie uznáva už dlhý čas.²² Uvádza sa aj v správe Komisie o uplatňovaní článku 17 smernice 86/653: „Náhrada predstavuje prínosy, ktoré zastúpenému naďalej plynú v dôsledku úsilia zástupcu. Zástupca však dostáva províziu, ktorá spravidla nevyjadruje hodnotu goodwillu vytvoreného pre zastúpeného, len počas trvania zmluvy. Práve z tohto dôvodu je vyplatenie náhrady za goodwill odôvodnené z obchodného hľadiska“²³ [*neoficiálny preklad*].

48. Naozaj možno konštatovať, že účel náhrady stanovenej v smernici 86/653 je spojený so samotnou povahou vzťahu obchodného zastúpenia podľa tejto smernice. Samostatný obchodný zástupca a zastúpený prostredníctvom zmluvy o obchodnom zastúpení vytvoria trvalý vzťah, v rámci ktorého je hlavnou úlohou zástupcu konať v mene zastúpeného a nie vo vlastnom mene, získať pre zastúpeného nových zákazníkov a rozvinúť obchod zastúpeného s existujúcimi zákazníkmi.²⁴ Zastúpený využíva služby obchodného zástupcu na to, aby získal prospech z jeho stratégií, zručností a kontaktov pri presvedčaní zákazníkov, aby uzavreli so zastúpeným obchody.²⁵

49. Ako generálny advokát Poiares Maduro vysvetlil vo svojich návrhoch vo veci *Honyvem Informazioni Commerciali*²⁶, účelom náhrady je teda odmeniť zástupcu za jeho snahu v tom zmysle, že zastúpený získal ekonomické výhody, ktoré naďalej existujú po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Zároveň sa ňou rieši riziko oportunistického správania zastúpeného,

¹⁷ V súlade s rozhodnutím Súdneho dvora režimy náhrady a náhrady škody stanovené v článku 17 ods. 2 a 3 smernice 86/653 nemajú za cieľ sankcionovať ukončenie zmluvy, ale majú poskytnúť obchodnému zástupcovi náhradu za jeho plnenia v minulosti, z ktorých zastúpený naďalej ťaží aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Pozri rozsudok z 19. apríla 2018, *CMR* (C-645/16, EU:C:2018:262, bod 28).

¹⁸ Pozri napríklad pracovný dokument útvarov Komisie „Article 30 – Indemnité après la cessation du contrat“, SEC(84) 747, 16. mája 1984 (pripojený k dokumentu Rady 7247/84, 21. mája 1984); GARDINER, C.: *The EC (Commercial Agents) Directive: Twenty years after its introduction, divergent approaches still emerge from Irish and UK courts*. In: *Journal of Business Law*, 2007, s. 412, na s. 426 a 427. Pre podrobný opis nemeckého a francúzskeho prístupu k náhrade a náhrade škody pozri napríklad tiež SAINTIER, S., SCHOLE, J.: c. d., s. 156 – 158 a 173 – 219; RANDOLPH, F., DAVEY, J.: c. d., s. 131 – 173.

¹⁹ Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:503, bod 30); správu Komisie citovanú v poznámke pod čiarou 16 vyššie, s. 1.

²⁰ Pozri napríklad rozsudky z 23. marca 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, bod 20), a z 3. decembra 2015, *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:795, bod 24).

²¹ Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 13. októbra 2022, *Herios* (C-593/21, EU:C:2022:784, bod 36); návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2005:641, body 14 až 19); návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar vo veci *Marchon Germany* (C-315/14, EU:C:2015:585, body 27 a 28), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:503, body 35 a 36).

²² Pozri napríklad LANDO, O.: *The Commercial Agent in European Law III*. In: *Journal of Business Law*, 1966, s. 82, na s. 84 – 86; DE THEUX, A.: *Le statut européen de l'agent commercial: Approche critique de droit comparé*. Bruxelles: Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, 1992, s. 280 – 286.

²³ Správa Komisie citovaná v poznámke pod čiarou 16 vyššie, s. 1.

²⁴ Pozri smernicu 86/653, najmä jej článok 1 ods. 2, článok 3, článok 4 ods. 3 a článok 17 ods. 2 písm. a); rozsudky z 12. decembra 1996, *Kontogeorgas* (C-104/95, EU:C:1996:492, bod 26), a zo 4. júna 2020, *Trendsetteuse* (C-828/18, EU:C:2020:438, bod 33).

²⁵ Pozri v tejto súvislosti návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar vo veci *Marchon Germany* (C-315/14, EU:C:2015:585, najmä bod 52).

²⁶ (C-465/04, EU:C:2005:641, body 15 a 17 až 19).

ktorý by mohol po rozvinutí obchodného vzťahu medzi ním a zákazníkmi získanými zástupcom ukončiť zmluvu o obchodnom zastúpení, aby sa vyhol povinnosti platiť zástupcovi províziu za obchody, ku ktorých získaniu prispel.

2. Podmienky a výpočet náhrady v smernici 86/653

50. Vzhľadom na formuláciu „do takej miery, do akej“, ktorá je obsiahnutá v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653, sa konštatuje, že toto ustanovenie stanovuje tak podmienky, za ktorých sa má priznať náhrada, ako aj prvky potrebné na jej výpočet.²⁷

51. Článok 17 ods. 2 písm. a) prvá zarážka smernice 86/653 stanovuje, že obchodný zástupca má nárok na náhradu, ak získal pre zastúpeného nových zákazníkov alebo podstatne rozvinul obchod s existujúcimi zákazníkmi a zastúpený má aj naďalej podstatné prínosy z obchodu s týmito zákazníkmi. V článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážke smernice 86/653 sa uvádza, že vyplatenie náhrady musí byť spravodlivé vzhľadom na všetky okolnosti, najmä na províziu, ktorú zástupca stráca a ktorá vyplýva z obchodov uskutočnených s týmito zákazníkmi.

52. Domnievam sa, že hoci sa v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 jednoznačne nerozlišuje medzi podmienkami vzniku nároku na náhradu a metódou výpočtu výšky náhrady, uvádzajú sa v ňom pravidlá, ktoré sa týkajú oboch týchto otázok.

53. Článok 17 ods. 2 písm. a) prvá zarážka smernice 86/653 sa týka podmienok vzniku nároku na náhradu. Tieto podmienky kumulatívne vyžadujú, aby po prvé obchodný zástupca pre zastúpeného získal nových zákazníkov alebo významný obchod s existujúcimi zákazníkmi a po druhé aby zastúpený aj naďalej mal podstatné prínosy z obchodu s týmito zákazníkmi.²⁸

54. Článok 17 ods. 2 písm. a) druhá zarážka smernice 86/653 sa týka výpočtu výšky náhrady, na ktorú má zástupca nárok, konkrétne sa uvádza, že „[vyplatenie tejto náhrady]“ je spravodlivé vzhľadom na všetky okolnosti vrátane stratenej provízie.

55. Stratená provízia v zmysle článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky smernice 86/653 teda nie je podmienkou nároku na náhradu, ale prvkom metódy výpočtu tejto náhrady.

56. Podmienky, ktorými sa riadi nárok na náhradu, boli harmonizované ako záležitosť práva Únie.²⁹

57. Podľa článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážky smernice 86/653 musí vnútroštátny súd pri určovaní toho, či má zástupca nárok na náhradu, vykonať kvalitatívne (na rozdiel od kvantitatívneho) posúdenie, pri ktorom zohľadní, či zástupca získal pre zastúpeného nových zákazníkov alebo podstatne rozvinul obchod s existujúcimi zákazníkmi a či zastúpený má aj naďalej podstatné prínosy z obchodu s týmito zákazníkmi. Na účely vyvodenia záveru, či vznikol nárok na náhradu, nie je potrebné vypočítať počet nových zákazníkov, ktorých zástupca získal,

²⁷ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, bod 41), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar vo veci Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2015:585, body 28 až 35); pozri tiež správu Komisie citovanú v poznámke pod čiarou 16 vyššie, s. 2.

²⁸ Takisto treba zistiť, či nárok obchodného zástupcu na náhradu nie je vylúčený na základe niektorej z okolností stanovených v článku 18 smernice 86/653. Pozri správu Komisie citovanú v poznámke pod čiarou 16 vyššie, s. 2.

²⁹ Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, bod 31).

ani presnú hodnotu trvajúcich prínosov pre zastúpeného. Keď má vnútroštátny súd relatívnu istotu, že zastúpený má podstatné prínosy z obchodov získaných obchodným zástupcom, zástupca má nárok na náhradu.

58. Ak sú splnené podmienky vzniku nároku na náhradu, analýza prechádza na výpočet jej výšky. Táto suma musí byť spravodlivá.

59. Pokiaľ ide o metódu výpočtu spravodlivej náhrady, členským štátom sa ponecháva istá miera voľnej úvahy, ale rámec tejto voľnej úvahy predstavujú požiadavky stanovené v článku 17 smernice 86/653.³⁰ V tejto súvislosti je stratená provízia iba jedným, hoci dôležitým³¹ prvkom tohto výpočtu.

60. Položenými prejudiciálnymi otázkami sa budem zaoberať v uvedených súvislostiach.

3. Posúdenie prejudiciálnych otázok

61. Ako sa vysvetľuje v bodoch 24 a 25 vyššie, vnútroštátny súd položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky: (i) či sa má pri určení stratenej provízie na účely článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 brať do úvahy provízia za hypotetické budúce obchody medzi zastúpeným a zákazníckou základňou vytvorenou zástupcom a (ii) či možno jednorazovo vyplácané provízie, chápané v zmysle provízie dohodnutej v zmluve o obchodnom zastúpení v prejednávanej veci, v tejto súvislosti vykladať ako stratenú províziu.

62. Podľa tvrdení, ktoré predložili O2 Czech Republic a česká vláda, nie je účelom stratenej provízie podľa článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 pokryť budúce obchody, ktoré by obchodný zástupca uzavrel, keby nedošlo k zániku zmluvy o obchodnom zastúpení, ale týka sa situácií, v ktorých zástupca nedostal celú výšku provízie za už ukončené obchody, ktorá mu patrila. QT, nemecká vláda a Komisia nesúhlasia.

63. Ako vyplýva z bodu 20 vyššie, článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 ani iné ustanovenie uvedenej smernice pojem stratená provízia nevymedzuje.

64. Podľa môjho názoru sa pojem stratená provízia na účely článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 má vykladať tak, že ide o províziu za hypotetické budúce obchody medzi zastúpeným a zákazníckou základňou vytvorenou zástupcom.

65. Po prvé je takýto výklad v súlade so samotným účelom náhrady stanovenej v smernici 86/653. Ako sa uvádza vyššie (pozri body 46 až 49 vyššie), náhrada je odôvodnená skutočnosťou, že obchodný zástupca dostáva províziu iba počas trvania zmluvy o obchodnom zastúpení, zatiaľ čo goodwill, ktorý zástupca vytvoril pre zastúpeného, často trvá aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Náhradu nemožno obmedzovať na províziu za už uskutočnené obchody, keďže jej účelom je odmeniť zástupcu za zisky, ktoré zastúpenému naďalej vyplývajú zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení.³²

³⁰ Pozri napríklad rozsudky z 23. marca 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, body 34 a 35), a z 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, bod 26).

³¹ Podotýkam, že minimálne podľa metódy výpočtu náhrady v Nemecku sa zdá, že hoci je stratená provízia v zásade len jedným prvkom posudzovania spravodlivosti, v praxi sa určenie náhrady zakladá do značnej miery na nej. V tejto súvislosti pozri bod 95 nižšie.

³² Pozri v tejto súvislosti návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, najmä bod 17).

66. Po druhé v prospech výkladu pojmu stratená provízia v článku 17 ods. 2 písm. a) tejto smernice, ktorý sa uvádza v týchto návrhoch, hovoria ciele sledované smernicou 86/653.

67. Podľa ustálenej judikatúry z druhého a tretieho odôvodnenia smernice 86/653 vyplýva, že jej cieľom je ochrana obchodných zástupcov v ich vzťahoch so zastúpenými, podpora bezpečnosti obchodných transakcií a uľahčenie obchodu s tovarom medzi členskými štátmi prostredníctvom aproximácie právnych poriadkov týchto štátov v oblasti obchodného zastupovania. Smernica na tieto účely ustanovuje najmä pravidlá upravujúce v článkoch 13 až 20 uzavretie a zánik zmluvy o obchodnom zastúpení.³³

68. V tomto kontexte Súdny dvor konštatoval, že články 17 a 18 smernice 86/653 majú rozhodujúci význam, pretože definujú úroveň ochrany, ktorú normotvorca Únie považoval za primeranú pre obchodných zástupcov v rámci vytvorenia jednotného trhu.³⁴

69. Súdny dvor tiež spresnil, že vzhľadom na cieľ smernice 86/653 chrániť obchodných zástupcov v ich vzťahoch so zastúpenými je vylúčený akýkoľvek výklad článku 17 tejto smernice, ktorý by mohol byť na ujmu obchodnému zástupcovi.³⁵

70. Súdny dvor predovšetkým rozhodol, že znenie článku 17 ods. 2 smernice 86/653 je potrebné vykladať v zmysle, ktorý prispieva k ochrane obchodného zástupcu a ktorý teda plne zohľadňuje jeho zásluhy pri uskutočňovaní obchodov, ktorými je poverený.³⁶

71. Ako uviedla Komisia, v prejednávanej veci by mal výklad pojmu stratená provízia v článku 17 ods. 2 smernice 86/653 podliehať podobnej logike. Výklad tohto pojmu, podľa ktorého by sa stratená provízia týkala hypotetických budúcich obchodov, by prispieval k ochrane obchodných zástupcov po ukončení zmluvného vzťahu so zastúpeným, pričom by sa v plnej miere zohľadňovali úlohy vykonávané zástupcami v prospech zastúpených.³⁷

72. Ako v tejto súvislosti zdôraznila nemecká vláda, keď dôjde k zániku zmluvy o obchodnom zastúpení, zastúpený má v mnohých prípadoch naďalej prospech zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom, keďže naďalej s týmito zákazníkmi obchoduje. Ak by sa teda nezohľadnila provízia za hypotetické budúce obchody, zmaril by sa tým cieľ tejto smernice spočívajúci v ochrane obchodného zástupcu.

73. Možno totiž konštatovať, že menšie zmluvy so zákazníkmi sa v praxi postupom času často vyvinú na väčšie a lukratívnejšie zmluvy. Napríklad v prípadoch, keď veľa času zaberajú inžinierske práce, majú prvé zmluvy zvyčajne obmedzený rozsah a zastúpený uzavrie zmluvu so zástupcom, aby „pootvoril dvere“ k zákazníkovi v mene zastúpeného pomocou svojich stratégií, zručností a kontaktov. Obmedzenie stratenej provízie na už uskutočnené obchody by mohlo viesť k tomu, že zástupca by prišiel o značný podiel na ziskoch, ktoré by zastúpený dosiahol po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení na základe práce zástupcu.

³³ Pozri napríklad rozsudky z 23. marca 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, bod 19), a zo 16. februára 2017, *Agro Foreign Trade & Agency* (C-507/15, EU:C:2017:129, bod 29).

³⁴ Pozri napríklad rozsudky zo 17. októbra 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, bod 39), a z 19. apríla 2018, *CMR* (C-645/16, EU:C:2018:262, bod 34).

³⁵ Pozri rozsudky z 19. apríla 2018, *CMR* (C-645/16, EU:C:2018:262, bod 35), a z 13. októbra 2022, *Herios* (C-593/21, EU:C:2022:784, bod 27).

³⁶ Pozri rozsudky zo 7. apríla 2016, *Marchon Germany* (C-315/14, EU:C:2016:211, bod 33), a z 13. októbra 2022, *Herios* (C-593/21, EU:C:2022:784, bod 27).

³⁷ Ako v tejto súvislosti podotkli niektorí autori, zánik zmluvy o obchodnom zastúpení predstavuje fázu vzťahu obchodného zastúpenia, v ktorej majú obchodní zástupcovia najslabšie postavenie, a preto potreba ich ochrany dosahuje najvyššiu úroveň. Pozri SAINTIER, S., SCHOLE, J.: c. d., s. 164 – 165.

74. Na rozdiel od argumentov, ktoré presadzovali O2 Czech Republic a česká vláda, sa v rámci navrhovaného výkladu pojmu stratená provízia v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 zohľadňuje ekonomická realita a nenaruša sa trh obchodného zastúpenia. Osobitné okolnosti, na ktoré počas pojednávania upozornila O2 Czech Republic, ako sú osobitosti sektora telekomunikácií a kolísanie na trhu (zmeny taríf a spotrebiteľského správania a nárast počtu potenciálnych konkurentov, ktoré zrejme viedli k poklesu počtu zmlúv počas trvania predmetnej zmluvy o obchodnom zastúpení), nie sú opomínané. Zohľadňujú sa totiž v rámci spravodlivého posúdenia náhrady (pozri body 97 a 98 nižšie).³⁸

75. Zohľadnenie hypotetických budúcich obchodov pri určení stratenej provízie takisto nie je v rozpore s cieľom smernice 86/653 spočívajúcom v zabezpečení právnej istoty v oblasti obchodného zastupovania.³⁹ Skutočnosť, že je potrebné vykonať odhady v súvislosti s hypotetickými budúcimi obchodmi, nie je v obchodných stratégiách ničím nezvyčajným. Ako tiež poznamenal jeden z generálnych advokátov, súdy už takéto odhady robia.⁴⁰

76. Navrhovaný výklad pojmu stratená provízia v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 napokon podporujú aj iné ustanovenia tejto smernice.

77. Pripomínam, že v článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážke smernice 86/653 sa vyžaduje, aby obchodný zástupca získal pre zastúpeného nových zákazníkov alebo podstatne rozvinul obchod s existujúcimi zákazníkmi a aby mal zastúpený aj naďalej podstatné prínosy z obchodu s týmito zákazníkmi.

78. Ako uviedla nemecká vláda, posúdenie prínosov, ktoré zastúpenému zostávajú, v zmysle článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážky smernice 86/653 sa vzťahuje na obchody uzavreté alebo rozvíjané obchodným zástupcom, z ktorých zastúpený „má aj naďalej podstatné prínosy“. To, čo predstavuje prínos, možno v zásade vypočítať iba na základe hypotetickej úvahy o budúcom vývoji týchto obchodov, ktoré sa uvádzajú aj v článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážke smernice 86/653.⁴¹ Z uvedeného vyplýva, že stratená provízia je spojená so skutočnosťou, že zastúpenému plynú prínosy aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení.⁴²

79. Na rozdiel od tvrdení predložených Českou republikou a ako uviedli nemecká vláda a Komisia, navrhovaný výklad pojmu stratená provízia v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 je navyše v súlade s článkami 7 a 8 uvedenej smernice.

80. Články 7 a 8 smernice 86/653 sú súčasťou kapitoly III tejto smernice, ktorá sa týka odmeňovania. Článok 7 smernice 86/653 stanovuje, že ak sa v zmluve neuvádza inak, obchodný zástupca má nárok na províziu z obchodov uzatvorených počas platnosti zmluvy o obchodnom

³⁸ Pozri v tejto súvislosti rozsudok zo 7. apríla 2016, Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2016:211, bod 42).

³⁹ Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 26. marca 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 31), v ktorom Súdny dvor poznamenal, že z druhého odôvodnenia smernice 86/653 vyplýva, že „cieľom smernice je najmä ochrana obchodných transakcií, a teda právna istota v oblasti obchodného zastupovania“.

⁴⁰ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, body 42 až 44).

⁴¹ V tejto súvislosti podotýkam, že v článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážke smernice 86/653 sa uvádza stratená provízia, ktorá vyplýva z obchodov uskutočnených s „[týmito zákazníkmi]“, pričom rovnaký výraz sa objavuje aj v prvej zarážke daného ustanovenia, takže sa možno domnievať, že je použitý v podobnom zmysle. Keď bola Komisii na pojednávaní v tejto súvislosti položená otázka, uviedla, že pojem „týmito zákazníkmi“ obsiahnutý v článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážke smernice 86/653 sa netýka potenciálnych nových zákazníkov, ktorých by zástupca mohol pre zastúpeného získať, ale nových zákazníkov, ktorých zástupca počas trvania zmluvy o obchodnom zastúpení získal pre zastúpeného, alebo zákazníkov, s ktorými počas tohto obdobia rozvinul obchod.

⁴² Pozri v tejto súvislosti návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Semen (C-348/07, EU:C:2008:635, najmä body 20, 27 a 28).

zastúpení. Článok 8 tejto smernice uvádza, že zástupca má nárok na províziu z určitých obchodov uzavretých po zániku platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení v situáciách, keď bol obchod uskutočnený v podstate vďaka úsiliu zástupcu pred ukončením danej zmluvy.

81. Domnievam sa, že článok 17 ods. 2 smernice 86/653 by sa mal logicky vzťahovať na situácie odlišné od tých, na ktoré sa už vzťahujú články 7 a 8 tejto smernice.⁴³ Článok 17 ods. 2 smernice 86/653 by sa teda nemal uplatňovať na situácie, v ktorých obchodný zástupca od zastúpeného nedostal celú províziu, ktorá mu patrí, keďže tieto situácie spadajú pod články 7 a 8 predmetnej smernice.

82. Pojem stratená provízia by totiž v prípade výkladu, ktorý predložili O2 Czech Republic a česká vláda a podľa ktorého by išlo o províziu za už uskutočnené obchody, bolo len ťažko možné odlišiť od provízie, ktorá už zástupcovi patrí podľa článkov 7 a 8 smernice 86/653.⁴⁴ Keby nebola vyplatená provízia podľa článkov 7 a 8 uvedenej smernice, situácia by sa pravdepodobne riešila prostredníctvom žaloby založenej na porušení zmluvy o obchodnom zastúpení.

83. Preto navrhujem, aby Súdny dvor províziu za hypotetické budúce obchody zahrnul do pojmu stratená provízia, čo ma vedie k druhej otázke. Touto otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či a za akých okolností by sa jednorazovo vyplácané provízie mohli považovať za stratené provízie, ak sa stratená provízia chápe ako provízia za hypotetické budúce obchody po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení.

84. V tejto súvislosti je potrebné pamätať na to, že prejednávacia vec je názornou ukážkou toho, že pojem jednorazovo vyplácané provízie môže mať viacero významov. Na jednej strane, ako vysvetlila nemecká vláda, jednorazovo vyplácaná provízia predstavuje paušálnu odmenu za získanie nového zákazníka pre zastúpeného. Táto suma nezávisí od trvania ani vývoja obchodného vzťahu s daným zákazníkom. Inak povedané, zástupcovi sa vypláca raz za každého zákazníka. Na druhej strane O2 Czech Republic a česká vláda používajú pojem jednorazovo vyplácaná provízia na označenie druhu provízie, aký mali zmluvne dohodnutý QT a O2 Czech Republic. Ako sa vysvetľuje vyššie (pozri bod 6 vyššie), QT dostával províziu za každú uzavretú (alebo zmenenú) zmluvu so zákazníkom, či už bol nový, alebo existujúci. Suma sa upravovala v závislosti od určitých faktorov, ako je trvanie uzavretej zmluvy, tarifa a počet zahrnutých služieb, ktoré zástupca dokázal dohodnúť. QT teda nedostával províziu za zákazníka, ale za zmluvu. Ak rovnaký zákazník, ktorý pôvodne podpísal zmluvu so zastúpenou, podpíše novú zmluvu prostredníctvom iného zástupcu, nárok na províziu by mal tento iný zástupca.

85. Ako uviedla nemecká vláda, jednorazovo vyplácané provízie v zmysle, v akom tento pojem používa ona, by naozaj nemohli predstavovať stratenú províziu. Náhrada by nemala byť neprímeraným bremenom pre zastúpeného, ale mala by zodpovedať prospechu, ktorý zastúpenému naďalej plynie zo zákaznickej základne vytvorenej zástupcom. Ak už zástupcovi bolo za takýto budúci prospech zaplatené, čo môže platiť v prípade, keď je v zmluve dohodnutá provízia za zákazníka, zástupca žiadnu províziu nestráca.

86. Náhrada však nezávisí len od stratenej provízie. Z tohto dôvodu je vylúčenie jednorazovo vyplácaných provízií v zmysle, v akom sa tento pojem chápe v Nemecku, z výpočtu náhrady v úplnom súlade s prístupom, ktorý som uviedla vo svojich návrhoch vo veci Rigall Arteria

⁴³ Pozri v tomto zmysle SAINTIER, S., SCHOLLES, J.: c. d., s. 122, kde sa odmieta tvrdenie, že článok 8 smernice 86/653 sa prekrýva s priznávaním náhrady podľa článku 17 ods. 2 uvedenej smernice.

⁴⁴ Keď bola českej vláde na pojednávaní položená otázka v tejto súvislosti, prekrývanie dvoch súborov ustanovení nepoprela a uviedla, že by to záviselo od konkrétnej zmluvy o obchodnom zastúpení.

Management⁴⁵ vo vzťahu k článku 7 ods. 1 písm. b) smernice 86/653.⁴⁶ V uvedených návrhoch som uviedla, že nárok obchodného zástupcu na províziu z opakovaných transakcií by sa mal vykladať ako právna norma, ktorá má dispozitívnu povahu.⁴⁷ Takýto výklad smernice 86/653 teda umožňuje stranám zmluvy o obchodnom zastúpení stanoviť ako formu odmeny zástupcu jednorazovo vyplácané provízie. Je zrejmé, že ak je takto vyplácaná provízia na základe smernice 86/653 možná, náhrada nemôže závisieť od toho, či zástupca mal nárok na províziu z jednorazových alebo opakovaných obchodov. Skutočnosť, že zástupcovi už bolo zaplatené za budúce prínosy pre zastúpeného, by sa však mala zohľadniť pri výpočte spravodlivej náhrady.

87. Ak sa naopak jednorazovo vyplácané provízie chápu v zmysle, v akom si ich zmluvne dohodli QT a O2 Czech Republic v prejednávanej veci, zákaznícka základňa vytvorená zástupcom môže mať pre zastúpeného prínosy, za ktoré ešte zástupca nedostal odmenu. Keby teda zmluva o obchodnom zastúpení nezanikla, zástupca mohol dostať províziu. Neexistuje síce istota, že by zástupca naozaj umožnil podpísanie novej zmluvy zastúpeného so zákazníkom, ktorého zástupca získal, ale takáto možnosť existovala. Takáto jednorazovo vyplácaná provízia teda môže predstavovať stratenú províziu, ktorá sa má zohľadniť pri výpočte výšky náhrady. Kvantifikácia tejto stratenej provízie bude závisieť od odhadu budúcej hodnoty zákazníckej základne vytvorenej zástupcom pre zastúpeného, ako aj od pravdepodobnosti, že zástupca, ktorý zákazníka získal, dokáže dohodnúť alebo uzavrieť nový obchod s daným zákazníkom (pozri body 90 až 112 nižšie).

88. V každom prípade, ako podotkli nemecká vláda a Komisia a ako takisto potvrdila česká vláda, náhradu nemožno automaticky vylúčiť z dôvodu, že bola zmluvne dohodnutá jednorazovo vyplácaná provízia, keďže, ako sa výslovne uvádza v článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653, náhrada nie je založená len na stratenej provízii, ale na všetkých okolnostiach spojených so zánikom zmluvy o obchodnom zastúpení. Ako zdôraznila nemecká vláda, ak by na vylúčenie nároku na náhradu postačovalo stanovenie jednorazovo vyplácaných provízií, bolo by možné obísť kogentnú povahu tohto práva.

89. Na základe vyššie uvedených dôvodov teda zastávam názor, že pojem stratená provízia na účely článku 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 predstavuje províziu za hypotetické budúce obchody medzi zastúpeným a zákazníckou základňou vytvorenou zástupcom. Tento pojem nie je dotknutý skutočnosťou, že zástupcovi sa vyplácali jednorazové provízie. O stratenú províziu by nešlo jedine v prípade, že zmluvne dohodnutá provízia by bola jednorazovo vyplácanou províziou takého druhu, pri ktorom bol už zástupca odmenený za budúce prínosy, ktoré budú zastúpenému naďalej plynúť zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom. To však neznamená, že zástupca nemá nárok na vyplatenie náhrady, keďže stratená provízia je pri určovaní toho, či je vyplatenie spravodlivé, len jedným prvkom.

⁴⁵ C-64/21, EU:C:2022:453, najmä body 86 až 88 [dospelo sa v nich k záveru, že výklad článku 7 ods. 1 písm. b) smernice 86/653 v tom zmysle, že má dispozitívnu povahu, nie je v rozpore s jej článkami 17 až 19].

⁴⁶ Článok 7 ods. 1 písm. b) smernice 86/653 stanovuje, že obchodný zástupca má nárok na províziu z obchodných transakcií uzatvorených počas platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení, ak sa transakcia uzatvorila s treťou stranou, ktorú zástupca predtým získal za zákazníka pre transakciu rovnakého druhu.

⁴⁷ Na uvedené sa nadviazalo v rozsudku z 13. októbra 2022, Rigall Arteria Management (C-64/21, EU:C:2022:783, body 28 až 38), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že sa možno zmluvne odchyliť od práva, ktoré obchodným zástupcom priznáva článok 7 ods. 1 písm. b) smernice 86/653.

4. Metóda výpočtu náhrady, pri ktorom sa zohľadňuje stratená provízia

90. Zostáva ešte otázka, akým spôsobom sa má stratená provízia, ktorá sa chápe ako odmena za budúce prínosy plynúce pre zastúpeného zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom, zohľadniť pri výpočte spravodlivej náhrady.

91. V súlade s judikatúrou možno výpočet náhrady uvedenej v článku 17 ods. 2 smernice 86/653 rozdeliť do troch fáz: „Cieľom prvej z týchto fáz je vyčísliť prínosy pre zastúpeného vyplývajúce z obchodov so zákazníkmi, ktorých získal obchodný zástupca, a to v súlade s ustanoveniami odseku 2 písm. a) prvej zarážky tohto článku. Cieľom druhej fázy je následne overiť podľa druhej zarážky tohto ustanovenia, či suma, ku ktorej sa dospelo na základe vyššie opísaných kritérií, je spravodlivá vzhľadom na všetky okolnosti prejednávanej veci a najmä na straty na províziách, ktoré vznikli obchodnému zástupcovi. Napokon v rámci tretej fázy sa na sumu náhrady uplatní horná hranica stanovená v článku 17 ods. 2 písm. b) smernice, ktorá sa použije len v prípade, že ju táto suma, ktorá vyplynula z dvoch predchádzajúcich fáz výpočtu, prekračuje.“⁴⁸

92. Tieto tri fázy nevyhnutne neznamenajú, že pri samotnom výpočte náhrady sa musí dodržať ich poradie. Podľa môjho názoru by sa mali chápať tak, že v konečnom dôsledku ide pri výpočte výšky náhrady v podstate o to, že ak má byť náhrada spravodlivá, musí odrážať budúce prínosy, ktoré naďalej má zastúpený, ako aj stratu, ktorú obchodný zástupca utrpel z dôvodu zániku zmluvy o obchodnom zastúpení a ktorú zvyčajne predstavuje stratená provízia zástupcu. Ako podotkla nemecká vláda, tieto dve sumy – budúce prínosy, ktoré naďalej má zastúpený, a stratená provízia zástupcu – si zvyčajne zodpovedajú. Preto v praxi prvá a druhá fáza opísané vo vyššie uvedenej judikatúre splyývajú do jednej.

93. Všetky prvky relevantné pre výpočet spravodlivej náhrady musia byť v rámci tohto postupu kvantifikované. Vzhľadom na to, že mnohé z týchto prvkov možno len odhadnúť (pretože sa týkajú budúcnosti), vzniká otázka, akým spôsobom by sa mohol konkrétny výpočet náhrady vykonať.

94. Smernica 86/653 v tejto súvislosti neobsahuje konkrétne pravidlá, ale ponecháva voľbu metódy výpočtu na členských štátoch.

95. Komisia vo svojej správe o uplatňovaní článku 17 smernice 86/653⁴⁹ opísala prijateľnú metódu výpočtu náhrady, ktorá vychádzala z nemeckej praxe. Táto prax bola upravená v nadväznosti na rozsudok z 26. marca 2009, Semen⁵⁰. Ako však vysvetlila nemecká vláda na pojednávaní, stále sa začína tým, že sa odhadne počet rokov, počas ktorých možno očakávať, že zastúpenému budú zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom plynúť prínosy. Stratená provízia sa potom odhaduje vo vzťahu k tomuto obdobiu.⁵¹

96. Výpočet stratenej provízie sa v prvom rade zakladá na minulých províziách, ktoré zástupca skutočne dostal pred zánikom zmluvy o obchodnom zastúpení. Vychádza z predpokladu, že zástupca by počas určitého počtu rokov dostával provízie v rovnakej výške, ktorá sa potom upraví

⁴⁸ Rozsudky z 26. marca 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 19), a z 3. decembra 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, bod 28). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, body 45 až 48).

⁴⁹ Pozri správu Komisie citovanú v poznámke pod čiarou 16, s. 2 až 5. Ako poznamenal Súdny dvor, táto správa poskytuje podrobné informácie, pokiaľ ide o skutočný výpočet náhrady, a jej cieľom je uľahčiť jednotnejší výklad článku 17 smernice 86/653. Pozri rozsudky z 23. marca 2006, Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, bod 35), a z 26. marca 2009, Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, bod 22).

⁵⁰ (C-348/07, EU:C:2009:195). Pozri poznámku pod čiarou 4.

⁵¹ Pozri v tejto súvislosti tiež SAINTIER, S., SCHOLE, J.: c. d., s. 202 – 214; RANDOLPH, F., DAVEY, J.: c. d., s. 144 – 147.

tým, že sa vezmú do úvahy všetky prvky, ktoré vedú k záveru, že zástupca by v skutočnosti v budúcnosti tolko nezarobil alebo by zarobil ešte viac. Stratená provízia by teda v konečnom dôsledku v závislosti od okolností bola vyššia alebo nižšia ako suma, ktorú zástupca skutočne zarobil v reprezentatívnom roku na základe rovnakej zákaznickej základne vytvorenej zástupcom.

97. Konkrétnejšie výpočet vychádza z výšky provízie, ktorú zástupca dostal v predchádzajúcom roku (alebo inom reprezentatívnejšom roku). Táto provízia sa potom za každý nasledujúci rok zníži (keďže počet rokov závisí od odhadu, ako dlho budú zastúpenému plynúť prínosy zo zákaznickej základne vytvorenej zástupcom) o odhadovanú mieru prechodu zákazníkov (chápu sa pod ňou zákazníci zo zákaznickej základne vytvorenej zástupcom, pri ktorých sa očakáva, že prejdú na tovar alebo služby iného zastúpeného). Týmto spôsobom sa zohľadní skutočnosť, že hodnota zákaznickej základne vytvorenej zástupcom sa môže postupom času znižovať. Napokon sa suma upraví tak, aby sa v nej zohľadnili rôzne okolnosti, ako je kolísanie cien, dôležité zmeny v predmetnom sektore a akékoľvek iné relevantné faktory, ktoré by mohli mať vplyv na budúcu hodnotu zákaznickej základne vytvorenej zástupcom a zodpovedajúcu stratenú províziu.

98. Vo výpočte možno zohľadniť okolnosti ako tie, ktoré na pojednávaní uviedla O2 Czech Republic (pozri bod 74 vyššie), a to že veľký počet zákazníkov uzatvára zmluvu v oblasti telekomunikácií priamo (podpisom online zmlúv so zastúpeným) bez využitia zástupcov. Tieto okolnosti možno vyjadriť buď v rámci odhadovanej miery prechodu, alebo ako ďalšie faktory, ktoré môžu zvýšiť alebo znížiť hodnotu zákaznickej základne vytvorenej zástupcom pre zastúpeného alebo odhadovanú stratenú províziu, ktorú by zástupca dostal, keby zmluva o obchodnom zastúpení nezankla. Ak teda zástupca napríklad vytvoril databázu zákazníkov v súvislosti s produktmi ponúkanými jedným zastúpeným a odhaduje sa, že veľký počet týchto zákazníkov zmluvu predĺži priamo bez využitia zástupcu alebo odíde a podpíše zmluvu s iným zastúpeným, sumu minulej provízie možno pri odhade stratenej provízie primerane znížiť. Ak bolo tak ako v prejednávanej veci dohodnuté vyplácanie provízie na základe každej uzavretej zmluvy, čo znamenalo, že ďalšia zmluva uzavretá s rovnakým zákazníkom mohla byť výsledkom činnosti iného zástupcu, pri výpočte stratenej provízie sa môže zohľadniť odhadovaný počet takýchto situácií (aj na základe minulých skúseností) a stratená provízia sa potom môže znížiť.

99. Vychádzať pri výpočte z toho, že stratená provízia zodpovedá budúcim prínosom pre zastúpeného, je zmysluplné, pretože sa tak podľa môjho názoru vnútroštátnym súdom ponúka jednoduché a praktické riešenie. Vychádza sa z konkrétnej a jednoducho zistiteľnej sumy, ktorou je výška minulých provízií získaných zástupcom. Uvedené je takisto v súlade s cieľom chrániť obchodných zástupcov v ich vzťahoch so zastúpenými. Z pohľadu zástupcov sa stratená provízia vypočítaná na základe minulej provízie posudzuje jednoducho, keďže je úplne v ich rukách. Pre zástupcu by bolo mimoriadne náročné posúdiť ziskovosť zastúpeného, ktorý by pravdepodobne takéto informácie neposkytol, pričom ziskovosť je navyše úplne v rukách zastúpeného, keďže zástupca nemá kontrolu nad nákladmi zastúpeného.

100. Táto metóda výpočtu rovnako zabezpečuje dostatočnú mieru predvídateľnosti na to, aby sa mohol zastúpený rozhodnúť, či a kedy zmluvu o obchodnom zastúpení ukončí. Zastúpený takisto má informácie o minulých províziách vyplatených zástupcovi a v prípade, že vznikne spor v súvislosti s náhradou, môže navyše súdu poskytnúť relevantné informácie o iných okolnostiach, ktoré by sa mali zohľadniť v rámci úpravy počítačného odhadu.

101. Po vykonaní úpravy pôvodného výpočtu stratenej provízie a zodpovedajúcich budúcich prínosov pre zastúpeného sa v poslednom kroku musí výsledná suma znížiť, ak presahuje strop náhrady stanovený v článku 17 ods. 2 písm. b) smernice 86/653.

102. Pred vyslovením svojich návrhov ešte názorne ukážem túto metódu výpočtu na hypotetickom príklade inšpirovanom tvrdeniami, ktoré na pojednávaní uviedla česká vláda. Obchodný zástupca a zastúpený uzavrú zmluvu o obchodnom zastúpení týkajúcu sa predaja dreva. Úlohou obchodného zástupcu je teda nájsť zákazníkov, ktorí si kúpia drevo zastúpeného. Istý čas po tom, čo zástupca získal zákazníkov pre zastúpeného, dôjde k zániku zmluvy o obchodnom zastúpení. Zástupcovi bola provízia vyplácaná za každý jednotlivý predaj dreva. Suma provízie závisí od predajnej ceny dreva. Po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení má zastúpený prínosy zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom, pretože týmto zákazníkom môže naďalej predávať drevo. Boli teda splnené podmienky na vznik nároku zástupcu na náhradu a náhrada sa musí vypočítať.

103. V roku predchádzajúcom zániku zmluvy o obchodnom zastúpení (bežný rok s priemernými teplotami) dostal zástupca od zastúpeného provízie vo výške 10 000 eur. Väčšina zákazníkov kupovala drevo na vykurovanie. Odhaduje sa, že zastúpený mohol využívať zákaznícku základňu vytvorenú zástupcom minimálne ďalšie tri roky. Keďže v predchádzajúcom roku vstúpili na trh s drevom dvaja noví účastníci, odhaduje sa, že k týmto novým účastníkom prejde až 30 % zákazníkov.

104. Výpočet by teda vyzeral takto:

1. rok: $10\,000 \text{ eur} - 30\% = 7\,000 \text{ eur}$

2. rok: $7\,000 \text{ eur} - 30\% = 4\,900 \text{ eur}$

3. rok: $4\,900 \text{ eur} - 30\% = 3\,430 \text{ eur}$

Odhadovaná stratená provízia = 15 330 eur

105. Ak sa zistia ďalšie okolnosti, ktoré by mohli mať vplyv na budúce prínosy, ktoré zastúpenému plynú zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom, alebo na výšku stratenej provízie zástupcu, mali by sa zohľadniť.

106. Možno si tiež predstaviť, že v dôsledku očakávaného nedostatku plynu mnohí ľudia plánujú vykurovať svoje domovy drevom. Odhadované zvýšenie dopytu po dreve môže viesť k zdvojnásobeniu ceny. Keďže provízia zástupcu sa počítala na základe predajnej ceny dreva v predchádzajúcom roku, výpočet možno bude potrebné upraviť, aby sa vychádzalo z dvojnásobnej výšky provízie (20 000 eur namiesto 10 000 eur). Okrem toho môže byť nevyhnutné zohľadniť dĺžku obdobia, počas ktorého sa očakáva nedostatok plynu. Ak ide o jeden rok, cena dreva sa v druhom a treťom roku môže vrátiť na predchádzajúcu úroveň. Za týchto okolností bude stratená provízia vyššia ako v prvom scenári (pozri bod 104 vyššie).

107. Výpočet by teda vyzeral takto:

1. rok: $20\,000 \text{ eur} - 30\% = 14\,000 \text{ eur}$

2. rok: $7\,000 \text{ eur} - 30\% = 4\,900 \text{ eur}$

3. rok: $4\,900 \text{ eur} - 30\% = 3\,430 \text{ eur}$

Odhadovaná stratená provízia = 22 330 eur

108. Teraz si možno predstaviť, že tesne pred zánikom zmluvy o obchodnom zastúpení došlo k výraznému posunu vo výskume využitia jadrovej syntézy, vďaka čomu sa očakáva, že v krátkodobom horizonte bude energia veľmi lacná. V dôsledku toho sa predpokladá, že väčšina ľudí už drevo na vykurovanie používať nebude. Od zastúpeného budú drevo nakupovať iba zákazníci, ktorí ho používajú na iné účely, napríklad v rámci drevárskej výroby alebo ako dekoráciu. Tým by sa výrazne znížila hodnota zákazníckej základne vytvorenej zástupcom, keďže aj keby zmluva o obchodnom zastúpení nezankla, zástupca by už nemohol očakávať, že za predaj dreva zastúpeného získa značné provízie. Výpočet straty hodnoty zákazníckej základne vytvorenej zástupcom pre zastúpeného by zodpovedal poklesu odhadovanej stratenej provízie. Ak by zákazníci, ktorí nakupovali drevo na iné účely než kúrenie, predstavovali len 2 % ročnej provízie získanej zástupcom, výpočet by mohol vychádzať z oveľa nižšej sumy 200 eur. Odhadovaná miera prechodu zákazníkov by sa takisto mohla upraviť na 10 %, keďže je pravdepodobné, že niektoré spoločnosti predávajúce drevo by z trhu odišli.

109. Výpočet by teda vyzeral takto:

1. rok: 200 eur – 10 % = 180 eur

2. rok: 180 eur – 10 % = 162 eur

3. rok: 162 eur – 10 % = 145,80 eura

Odhadovaná stratená provízia = 487,80 eura

110. Takisto treba poznamenať, že ak sa odhaduje, že zastúpený po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení nemôže mať zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom žiadne podstatné prínosy (čo pokojne môže byť dôvodom zániku zmluvy), výpočty nebudú potrebné, keďže podmienky náhrady by v takomto scenári neboli splnené.

111. Ak navyše zástupca podľa zmluvy o obchodnom zastúpení dostával jednorazovo vyplácanú províziu za zákazníka, takže by za každého zákazníka získal sumu, ktorá mala pokryť prípadné budúce nákupy dreva týmto zákazníkom, a nevyplatila by sa mu žiadna ďalšia provízia, možno dospieť k záveru, že žiadnu províziu nestráca. Ak však zastúpený napríklad zástupcovi takisto prispieval do dôchodkového fondu, pri výpočte spravodlivej náhrady pre zástupcu by sa to malo zohľadniť aj v prípade, že žiadnu províziu nestráca. Vyplatenie náhrady nie je založené na stratenej provízii, ale na skutočnosti, že zástupca vytvoril zákaznícku základňu a že táto zákaznícka základňa predstavuje pre zastúpeného hodnotu aj po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení.

112. Posledný krok výpočtu si vyžaduje úpravu náhrady, aby nepresiahla strop stanovený v článku 17 ods. 2 písm. b) smernice 86/653, konkrétne sumu rovnajúcu sa odmene zástupcu od zastúpeného za jeden rok, ktorá sa vypočíta na základe priemeru za predchádzajúcich päť rokov (alebo za menej ako päť rokov, ak zmluva trvala kratšie). Ak zástupca v našom hypotetickom prípade dostával za posledných päť rokov priemernú odmenu 12 000 eur, odhadovaná stratená provízia by v prvom a druhom scenári presiahla strop (pozri body 104 a 107 vyššie) a náhrada, ktorá by sa zástupcovi musela vyplatiť, by bola nižšia než odhadovaná stratená provízia.

V. Návrh

113. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Nejvyšší soud (Česká republika), takto:

Pojem „[provízia, ktorú obchodný zástupca stráca]“ sa má na účely článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky smernice Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov vykladať ako provízia, ktorú by obchodný zástupca získal za budúce obchody medzi zastúpeným a novými zákazníkmi, ktorých zástupca pre zastúpeného získal, alebo existujúcimi zákazníkmi, s ktorými zástupca podstatne rozvinul obchod, keby zmluva o obchodnom zastúpení nezanikla.

Tento pojem nie je dotknutý skutočnosťou, že zástupcovi sa vyplácali jednorazové provízie. O stratenú províziu by nešlo jedine v prípade, že zmluvne dohodnutá provízia by bola jednorazovo vyplácanou províziou takého druhu, pri ktorom bol už zástupca odmenený za budúce prínosy, ktoré budú zastúpenému naďalej plynúť zo zákazníckej základne vytvorenej zástupcom. To však neznamená, že zástupca nemá nárok na vyplatenie náhrady, keďže stratená provízia je pri určovaní toho, či je vyplatenie spravodlivé, len jedným prvkom.